

**Wskazówki odnoszące się do uzgodnionych procedur
wykonywanych przez biegłego rewidenta dotyczących informacji finansowej o otrzymanej
subwencji oraz o poniesionych z subwencji wydatkach**

1. Podstawą prawną usługi biegłego rewidenta jest przepis art. 34 ust. 4 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o partiach politycznych¹.
1. Firma audytorska i zespół realizujący usługę w jej imieniu, w tym biegły rewident, powinni być niezależni, z uwzględnieniem kryteriów niezależności określonych w umowie z Krajowym Biurem Wyborczym i stosować art. 73 ustawy o biegłych rewidentach² oraz kodeks IESBA³.
2. Tezy wydane przez Krajowe Biuro Wyborcze określające jakie procedury powinny zostać wykonane w ramach usługi zostały przełożone na wymogi Krajowego Standardu Usług Pokrewnych 4400⁴/odpowiednio Krajowego Standardu Usług Pokrewnych 4400 (Zmienionego)⁵.
3. Do wykonania usługi mają zastosowanie:
 - 1) przepisy ustawy o partiach politycznych:
 - a) art. 28 – dot. uprawnienia partii do otrzymania subwencji z budżetu państwa na działalność statutową oraz zasad wypłacania subwencji,
 - b) art. 29 – dot. ustalania wysokości rocznej subwencji i obowiązku gromadzenia środków z subwencji na osobnym subkoncie rachunku bankowego partii politycznej,
 - c) art. 30 – dot. Funduszu Ekspertyz,
 - d) art. 34 – dot. obowiązku sporządzania rocznej informacji finansowej o otrzymanej subwencji oraz o poniesionych z subwencji wydatkach,
 - e) art. 34a i 34b – dot. trybu badania informacji finansowej przez Państwową Komisję Wyborczą,
 - f) art. 34c – dot. konsekwencji niezłożenia lub odrzucenia informacji finansowej,
 - 2) rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 18 lutego 2003 r. w sprawie informacji finansowej o otrzymanej subwencji oraz o poniesionych z subwencji wydatkach⁶,
 - 3) rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 23 stycznia 2003 r. w sprawie zasad prowadzenia rachunkowości przez partię polityczną⁷.

¹ Tekst jednolity Dz. U. z 2022 r. poz. 372.

² Ustawa z dnia 11 maja 2017 r. o biegłych rewidentach, firmach audytorskich oraz nadzorze publicznym (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 1415 z późn. zm.).

³ Międzynarodowy Kodeks etyki zawodowych księgowych (w tym Międzynarodowe standardy niezależności) przyjęty uchwałą Krajowej Rady Biegłych Rewidentów nr 3431/52a/2019 z dnia 25 marca 2019 r. w sprawie zasad etyki zawodowej biegłych rewidentów, z późn. zm.

⁴ Krajowy Standard Usług Pokrewnych 4400 w brzmieniu Międzynarodowego Standardu Usług Pokrewnych 4400 – „Usługi wykonania uzgodnionych procedur dotyczących informacji finansowych” przyjęty uchwałą Krajowej Rady Biegłych Rewidentów nr 3436/52e/2019 z dnia 8 kwietnia 2019 r., z późn. zm.

⁵ Krajowy Standard Usług Pokrewnych 4400 (Zmieniony) w brzmieniu Międzynarodowego Standardu Usług Pokrewnych 4400 (zmienionego) – „Usługi wykonania uzgodnionych procedur” przyjęty uchwałą Krajowej Rady Biegłych Rewidentów nr 1632/25a/2021 z dnia 7 czerwca 2021 r. (dalej „KSUP 4400 (Z)”).

⁶ Dz.U. nr 33 poz. 268.

⁷ Dz.U. nr 11 poz. 118.

Uzgodnione procedury wykonywane przez biegłego rewidenta

Procedury w ramach usługi biegłego rewidenta dotyczące informacji finansowej o otrzymanej subwencji oraz o poniesionych z subwencji wydatkach wykonywane są po to, aby Państwowa Komisja Wyborcza mogła stwierdzić, czy partia prawidłowo wykorzystwała otrzymaną z budżetu państwa subwencję oraz czy otrzymane środki zostały przeznaczone na działalność statutową zgodnie z przepisami ustawy o partiach politycznych, rozporządzenia Ministra Finansów w sprawie informacji finansowej o otrzymanej subwencji oraz o poniesionych z subwencji wydatkach, a także rozporządzenia w sprawie zasad prowadzenia rachunkowości przez partię polityczną.

Biegły rewident opisuje w swoim sprawozdaniu stan faktyczny dotyczący sposobu wykorzystania otrzymanych środków (czy zostały przeznaczone na działalność statutową) i ewentualne rozbieżności z przepisami ustawy o partiach politycznych. Biegły rewident w swoim sprawozdaniu oraz załączonej do niego tabeli uwzględnia informacje dotyczące danych, wymienionych poniżej w pkt. 1- 5.

Wymogi KSUP 4400 (Z) – wybrane paragrafy

4. *Podczas usługi wykonania uzgodnionych procedur biegły rewident wykonuje procedury, które zostały uzgodnione przez biegłego rewidenta i stronę zlecającą, gdzie strona zlecająca potwierdziła, że wykonane procedury są odpowiednie dla celu zlecenia. Biegły rewident przedstawia wykonane uzgodnione procedury oraz powiązane ustalenia w raporcie z wykonania uzgodnionych procedur. Strona zlecająca oraz inni zamierzeni użytkownicy rozważają uzgodnione procedury i ustalenia zgłoszone przez biegłego rewidenta oraz wyciągają swoje własne wnioski z pracy wykonanej przez biegłego rewidenta.*
12. *Celami biegłego rewidenta podczas usługi wykonania uzgodnionych procedur zgodnie z niniejszym MSUPo są:*
- (a) uzgodnienie ze stroną zlecającą procedur, które mają zostać wykonane,*
 - (b) wykonanie uzgodnionych procedur, oraz*
 - (c) informowanie o wykonanych procedurach i powiązanych ustaleniach zgodnie z wymogami niniejszego MSUPo.*
- 13(f) *Ustalenia – ustalenia są faktycznymi wynikami wykonanych uzgodnionych procedur. Ustalenia są możliwe do obiektywnego zweryfikowania. Odwołania do ustaleń w niniejszym MSUPo nie obejmują ani opinii, ani wniosków w żadnej formie, jak również żadnych rekomendacji, które biegły rewident może przygotować. (Zob. par. A12-A13)*
- A12. *Ustalenia można obiektywnie zweryfikować, co oznacza, że oczekuje się, iż różni biegli rewidentci wykonujący te same procedury dojdą do ekwiwalentnych wyników. Ustalenia nie obejmują wyrażenia ani opinii, ani wniosku, ani żadnych rekomendacji, które biegły rewident może przygotować.*
- A13. *Biegli rewidentci mogą używać wyrażenia „ustalenia faktyczne” w miejsce „ustalenia”, na przykład w przypadkach, gdy biegły rewident obawia się, że wyrażenie „ustalenia” może być błędnie zrozumiane. Może tak być w przypadku systemów prawnych lub języków, gdzie wyrażenie „ustalenia” może być rozumiane jako zawierające wyniki, które nie są faktyczne.*
- A33. *Uzgodnione procedury są opisane obiektywnie, w kategoriach, które są jasne, niewprowadzające w błąd i nie są przedmiotem różniących się interpretacji. Oznacza to, że są one opisane na poziomie szczegółowości wystarczającym, aby zamierzony użytkownik zrozumiał rodzaj i zakres oraz, jeżeli ma to zastosowanie, rozłożenie w czasie wykonanych procedur. Ważne jest, aby zdawać sobie sprawę, że każde pojęcie mogłoby potencjalnie zostać użyte w sposób niejasny lub wprowadzający w błąd, zależnie od*

kontekstu lub jego braku. Zakładając, że pojęcia są odpowiednie w kontekście, w którym zostały one użyte, **przykłady opisów działań, które mogą być akceptowalne, obejmują:**

- potwierdzanie,
- porównywanie,
- uzgadnianie,
- przesłедzenie,
- sprawdzanie,
- zadawanie pytań,
- ponowne przeliczanie,
- obserwowanie.

A34. Pojęcia, które mogą być niejasne, wprowadzające w błąd lub mogą być przedmiotem różniących się interpretacji zależnie od kontekstu, w którym zostały użyte, mogą obejmować, na przykład:

- pojęcia, które są związane z poświadczeniem zgodnie ze standardami IAASB, takie jak „rzetelnie przedstawia” lub „prawdziwie i rzetelnie”, „badanie”, „przeгляд”, „usługa poświadczająca”, „opinia” lub „wniosek”,
- pojęcia, które sugerują wyrażenie opinii lub wniosku atestacyjnego, takie jak „certyfikujemy”, „weryfikujemy”, „stwierdziliśmy” lub „zapewniliśmy” w odniesieniu do ustaleń,
- niejasne lub ogólne zdania, takie jak „uzyskaliśmy wszystkie wyjaśnienia i wykonaliśmy takie procedury, jakie uznaliśmy za konieczne”,
- pojęcia, które są przedmiotem różniących się interpretacji, takie jak „istotny” lub „znaczący”,
- nieprecyzyjne opisy procedur, takie jak „omawiać”, „oceniać”, „przeprowadzać test”, „analizować” lub „badać” bez uszczegółowienia rodzaju i zakresu oraz, jeżeli ma to zastosowanie, rozłożenia w czasie procedur, które mają zostać wykonane. Na przykład, użycie słowa „omawiać” może być nieprecyzyjne bez uszczegółowienia z kim prowadzona jest rozmowa lub szczegółowych zadanych pytań,
- pojęcia, które sugerują, że ustalenia nie odzwierciedlają faktycznych wyników, takie jak „naszym zdaniem”, „z naszej perspektywy” lub „uważamy, że”.

A35. Na przykład, procedura taka jak „przejrzyj alokację kosztów, aby ustalić, czy jest ona racjonalna” prawdopodobnie nie spełni warunku dla pojęć, aby były jasne, niewprowadzające w błąd, ani nie były przedmiotem różniących się interpretacji, ponieważ:

- pojęcie „przeгляд” może zostać błędnie zinterpretowane przez niektórych użytkowników, bo oznacza, że alokacja kosztu była przedmiotem usługi o ograniczonej pewności, nawet jeżeli żadne takie zapewnienie nie było zamierzone przez procedurę,
- pojęcie „racjonalny” jest przedmiotem różniących się interpretacji co do tego, co stanowi „racjonalny”.

UZGODNIONE PROCEDURY

Uzgodnione procedury jakie zostały wymienione w niniejszych Wskazówkach mają charakter minimalny i ich zakres może ulegać zmianie zależnie od uzgodnień danej firmy audytorskiej z Krajowym Biurem Wyborczym.

1. Wysokość otrzymanej subwencji

Kwotę otrzymanej w poprzednim roku kalendarzowym subwencji partii polityczne wykazują w odpowiedniej pozycji „informacji finansowej”. Subwencja jest przychodem partii pochodzącym z budżetu państwa, przekazywanym kwartalnie na odrębne subkonto rachunku bankowego przez Ministra Finansów.

Na podstawie art. 29 ust. 2 ustawy o partiach politycznych roczna subwencja jest wypłacana partii w czterech kwartalnych ratach. Partie polityczne otrzymały (co do zasady) w 2021 r. IV ratę subwencji za 2020 r. i trzy raty subwencji za 2021 r.

- a) Poprzez sprawdzenie wyciągów bankowych ustal wysokość środków finansowych na subkoncie do gromadzenia środków z subwencji według stanu na dzień 1 stycznia 2021 r. (*początek okresu sprawozdawczego*).
- b) Na podstawie wyciągów bankowych ustal kwotę przelaną na subkonto rachunku dla wpłat subwencji przez Ministra Finansów i ustal w „informacji finansowej”, czy kwota ta została podana przez partię w prawidłowej wysokości poprzez porównanie z wysokością przysługujących partii subwencji dostępną na stronie internetowej Państwowej Komisji Wyborczej.
(https://pkw.gov.pl/464_Subwencja_z_budzetu_panstwa/1/3371_Informacja_o_przewidywanej_wysokosci_subwencji_na_dzialalnosc_statutowa_przyslugujacych_partiom_politycznym_w_latach_2016-2019 i https://pkw.gov.pl/uploaded_files/1571140952_Subwencja_2020-2023.pdf).

2. Dane dotyczące subkonta rachunku bankowego, przeznaczonego dla gromadzenia środków z subwencji

- a) W swoim sprawozdaniu na podstawie umowy rachunku bankowego podaj numer subkonta dla gromadzenia środków finansowych subwencji oraz nazwę banku, w którym subkonto zostało otwarte z opisem ewentualnych zmian w tym zakresie, jeśli miały miejsce w badanym roku na podstawie inspekcji ewentualnych aneksów do umowy.
- b) Na podstawie inspekcji umowy rachunku bankowego, ustal czy subkonto jest oddzielnym rachunkiem bankowym od innych rachunków bankowych posiadanych przez partię, takich jak rachunek bieżący, rachunek Funduszu Wyborczego, subkonto dla gromadzenia środków Funduszu Eksperckiego.
- c) Ustal na podstawie wyciągów bankowych, czy na rachunek subkonta przeznaczonego dla gromadzenia środków z subwencji wpłynęły w badanym okresie inne środki finansowe niż pochodzące z subwencji i podaj ich wysokość oraz źródło ich pozyskania (tytuł wpłaty). *Biegły rewident nie jest jednak uprawniony do badania i ustalania tego, skąd środki finansowe pozyskał podmiot, który następnie wpłacił je na subkonto partii przeznaczone dla gromadzenia środków z subwencji. Biegły rewident nie może w związku z tym żądać od partii przedstawienia dokumentów potwierdzających legalność pozyskania środków przez podmiot, który środki te przekazał na przywołane wyżej subkonto partii.*

3. Wydatki ze środków pochodzących z subwencji

- a) Ustal na podstawie statutu partii i dowodów finansowo-księgowych, dotyczących wydatków partii, czy partia polityczna wydatkowała środki pochodzące z subwencji jedynie na cele związane z jej działalnością statutową.
- b) Wykaż w swoim sprawozdaniu oraz w tabeli, na jakie - inne cele niż statutowe - partia przeznaczyła środki z subwencji, z podaniem kwot wydanych na poszczególne cele i dołącz uwierzytelnione dokumenty potwierdzające te fakty.
- c) Wykaż w swoim sprawozdaniu, na podstawie informacji finansowej o otrzymanej subwencji oraz o poniesionych z subwencji wydatkach i wyciągów bankowych, wysokość niewykorzystanej subwencji według stanu w dniu 31 grudnia 2021 r. (*ostatni dzień okresu sprawozdawczego*).

4. Fundusz Ekspercki partii

Partia polityczna ma obowiązek przekazać od 5% do 15% środków pochodzących z subwencji na Fundusz Ekspercki. Środki Funduszu Eksperckiego gromadzi się na oddzielnym subkoncie rachunku bankowego partii politycznej. Środki Funduszu Eksperckiego mogą być przeznaczane wyłącznie na finansowanie ekspertyz prawnych, politycznych, socjologicznych i społeczno-ekonomicznych oraz finansowanie działalności wydawniczo-edukacyjnej, związanych z działalnością statutową partii.

- a) Ustal na podstawie umowy rachunku bankowego i wyciągów bankowych, czy partia utworzyła Fundusz Ekspercki, wykaż datę otwarcia subkonta Funduszu Eksperckiego oraz jego numer i nazwę banku. Ustal na podstawie ewentualnych aneksów do umów, czy nastąpiły zmiany w sprawdzanym roku w tym zakresie. Ustal, czy subkonto jest oddzielnym rachunkiem bankowym, od innych rachunków bankowych posiadanych przez partię (rachunek bieżący, subkonto dla gromadzenia środków z subwencji, rachunek Funduszu Wyborczego).
- b) Wykaż w swoim sprawozdaniu i w tabeli stanowiącej załącznik do niego, na podstawie wyciągu bankowego wysokość środków finansowych na subkoncie Funduszu Eksperckiego w dniu 1 stycznia 2021 r. (początek okresu sprawozdawczego).
- c) Wykaż w swoim sprawozdaniu na podstawie wyciągów bankowych wysokość kwoty zgromadzonej w badanym roku na subkoncie Funduszu Eksperckiego i ustal, jaka kwota pochodzi z subwencji, a jaka z innych wpłat.
- d) Ustal, czy wysokość środków z subwencji przekazanych na Fundusz Ekspercki w stosunku do kwoty subwencji otrzymanej przez partię w 2021 r. mieści się w przedziale 5%-15%.
- e) Ustal wydatki z Funduszu Eksperckiego, które zrealizowano na finansowanie ekspertyz prawnych, politycznych, socjologicznych i społeczno-ekonomicznych oraz finansowanie działalności wydawniczo-edukacyjnej, związanych z działalnością statutową partii politycznej.
- f) Wykaż w swoim sprawozdaniu i załączonej do niego tabeli wydatki na inne cele na podstawie dokumentów kosztowych, takich jak historii rachunków bankowych partii, wyciągów bankowych operacji finansowych dokonywanych przez partię, umów podpisanych przez partię, rachunków, faktur, zamówień, zapisów na kontach partii, a także dołącz uwierzytelnione dowody potwierdzające je.
- g) Na podstawie informacji finansowej o otrzymanej subwencji oraz o poniesionych z subwencji wydatkach i wyciągów bankowych wykaż w swoim sprawozdaniu stan środków finansowych Funduszu Eksperckiego na dzień 31 grudnia 2021 r. (koniec okresu sprawozdawczego).

Biegły rewident nie jest uprawniony do żądania od partii, a partia do udostępniania biegłemu dokumentów potwierdzających to, z jakich źródeł i w jaki sposób środki finansowe pozyskały podmioty przekazujące te środki na subkonta partii przeznaczone dla gromadzenia środków pochodzących z subwencji.

5. Nieprawidłowości w gospodarce środkami finansowymi z otrzymanej subwencji

- a) Załącz do swojego sprawozdania tabelę pod nazwą „Podsumowanie informacji finansowej o otrzymanej subwencji oraz o poniesionych z subwencji wydatkach”.
- b) W odpowiedniej kolumnie tabeli wpisz „nie występuje”, jeżeli przy porównaniu informacji finansowej i załączonych do niej dokumentów nie występują odstępstwa od wydatków na cele statutowe z subwencji i Funduszu Eksperckiego.
- c) W przypadku braku możliwości ustalenia faktów dotyczących prowadzenia gospodarki finansowej partii politycznej na podstawie dokumentów będących w jej posiadaniu, zadaj pytania skarbnikowi partii i wykaż w swoim sprawozdaniu informację dotyczącą niezgodności wykazanych w informacji wartości

pozyskanych środków i wydatków z dowodami, które były podstawą do ich ustalenia.

- d) Ustal, czy środki finansowe przekazane w 2021 r. na rachunek partii przeznaczony dla gromadzenia środków pochodzących z subwencji, czy na rachunek Funduszu Eksperymentalnego partii, a nieprzyjęte przez tę partię, tj. zwrócone darczyńcom lub przekazane na rzecz Skarbu Państwa w 30-dniowym terminie liczącym od daty dokonania darowizny, nie zostały ujęte i wykazane w informacji partii ani po stronie jej przychodów/wpływów, ani też wydatków/kosztów. Szczegółowo opisz w swoim sprawozdaniu wysokość wpłaconych a nieprzyjętych przez partię środków lub wartości i udokumentuj w załączonych do sprawozdania wyjaśnieniach wraz z dowodami potwierdzającymi ich przekazanie na rzecz partii oraz dokonanie przez partię ich zwrotu darczyńcom lub przekazanie na rzecz Skarbu Państwa. Dotyczy to w szczególności wpłat dokonanych w 2020 r., a zwróconych w roku 2021 oraz wpłat dokonanych w 2021 r., a zwróconych w 2022 r.
- e) Sprawdź poprawność arytmetyczną informacji finansowej partii.
- f) W przypadku braku możliwości ustalenia faktów dotyczących informacji o otrzymanej subwencji w części bądź w całości z przyczyn leżących po stronie partii, poinformuj partię o sankcji karnej z art. 49d ustawy o partiach politycznych oraz o konsekwencjach wynikających z art. 34c ust. 1 pkt 1 ustawy oraz bezzwłocznie i na bieżąco informuj o tego typu trudnościach Krajowe Biuro Wyborcze.